

Lohjan seudun MetsäVasu –hanke

Toimintavuoden 2005 hankeraportti

SISÄLTÖ

1 Johdanto	2
2 Hankkeen ohjaustyö ja hallinto	2
3 Tiedotus	2
4 Luontotiedon paikkatietojärjestelmä	3
5 Koulutukset ja retkeilyt	3
6 Luonnonarvokaupan hinnoittelumalli	4
7 Luontokohteet ja sopimukset	4
7.1 Sopimukset luontoarvojen turvaamisesta	4
7.2 Sopimuskohteiden valinta	5
7.2.1 Yksityiset luonnonsuojelualueet	5
7.2.2 Luonnonarvokauppa	5
7.2.3 Metsätalouden ympäristötuki	6
7.3 Luonnonarvokaupan elinympäristöt	6
7.4 Aloitteet luontokohteiden tarjouksessa	7
7.5 Hankkeesta jättäytyneet metsänomistajat	7
8 Muutokset hankesuunnitelmaan	7

1 Johdanto

Lohjan seudun MetsäVasu –hankkeen toinen vuosi oli METSO:n yhteistoimintaverkoston päätösmintavuosi. Vuonna 2005 järjestettiin koulutustilaisuuksia, tehtiin Lohjan kaupungin ja Hiiden alueen kuntien paikkatietojärjestelmä lähes valmiiksi sekä aloitettiin metsäalan ja kuntapuolen yhteistyön kehittäminen.

Vuonna 2005 tehtiin kahdeksan luonnonarvokaupan sopimusta ja kaksi metsätalouden ympäristötukisopimusta. Niiden lisäksi neljä yli kolmen hehtaarin kohdetta valittiin perustettavaksi yksityisiksi suojelualueiksi. Kolmen suojelun alueen korvauksista neuvoteltiin jo vuodenvaihteessa.

2 Hankkeen ohjaustyö ja hallinto

MetsäVasu –hankkeen suuntaviivoja pohditaan säännöllisesti hankeryhmässä ja ohjausryhmässä. Vuonna 2005 hankeryhmä kokoontui viisi kertaa ja ohjausryhmä kaksi kertaa. Yksi ohjausryhmän kokous pidettiin maastossa. Erityisesti paikallisen hankeryhmän kesken tehtiin yhteistyötä myös kokousten välillä.

Loppuvuonna 2005 MetsäVasun ohjausryhmä pieneni, kun Metsäliitto Osuuskunnan Harri Hyppänen jäi pois ohjausryhmästä nimityksen vuoksi. Muutosten jälkeen hankeryhmässä on neljä jäsentä kolmesta eri organisaatiosta ja ohjausryhmässä 12 jäsentä 10 eri organisaatiosta.

3 Tiedotus

MetsäVasu –hankkeesta tiedotettiin suunniteltua vähemmän. Tiedotusvajetta korjataan alkuvuonna 2006, kun tuloksia on jo saatu. Vuoden 2005 tiedotusta on selvitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Hanketiedotus vuonna 2005.

Tiedotuskanava	Tiedotusvälineen nimi / Paikkakunta	Ajankohta
Tilaisuudet	• METSO:n vuosiseminaari. Esitys.	13.4.2005
	• Metsäliiton Etelä-Suomen piirin piiripalaveri. Esitys metsätoimihenkilöille.	10.5.2005
	• Metsänomistajien maastoretkeily.	5.7.2005
Sanomalehdet, julkaisut	• Mhy Länsi-Uusimaan jäsenlehti VuosiLusto. Kuvalliset koko sivun jutut.	Kevät 2005 Syksy 2005
	• Länsi-Uusimaa. Lyhyt artikkeli.	19.12.2005
Kutsut	• Mhy:n jäsenille kutsu kesäkuun retkeilyyn. Kutsuja 3200 kpl. Kutsu julkaistu myös VuosiLusto -asiakaslehdessä.	Toukokuu 2005
Esite	• Vuonna 2004 valmistunut esite jaossa.	
Internet	• MetsäVasun Internet-sivut uuteen osoitteeseen helmikuussa 2005. (http://www.mhy.fi/lansiuusimaa/metsavasu)	
	• Internet-sivujen päivitystä juoksevasti.	
	• Suomen metsäyhdistys ry. SMY:n verkkosivut. Artikkelit uutiskirjeenä suomeksi ja englanniksi.	19.12.2005

4 Luontotiedon paikkatietojärjestelmä

Lohjan kaupunki koordinoi MetsäVasu -hankkeen paikkatietoprojektia. Luontotiedon paikkatietojärjestelmä saatiin käyttökuntoon vuoden 2005 lopulla. Järjestelmä laadittiin samaan aikaan kaikille Hiiden alueen kunnille. Selaimen kautta käytettävän järjestelmän ottivat käyttöönsä Lohja, Nummi-Pusula, Vihti, Karkkila, Sammatti, Karjalohja ja Siuntio. Hankekunnilta saatiin merkittävä summa kuntakohtaisen aineiston tallennustyön rahoittamiseen, yhteensä 27 887 euroa.

Kuntien ympäristönsuojelusta vastaavien viranomaisten käyttöön tarkoitettuun järjestelmään tallennettiin eri lähteistä kerättyä tietoa. Valtiolta hankittiin julkista ja salassa pidettävää aineistoa. Muun muassa luonnonsuojelualuerajaukset ovat julkista aineistoa. Salassa pidettävää aineistoa ovat muun muassa tiedot uhanalaisten lajien kasvupaikoista. Järjestelmään tallennettiin myös kuntien teettämät luontokartoitukset ja -inventoinnit. Kuntien luontoaineiston tallennuksessa keskityttiin kasvi- ja eläinkuntaan liittyviin aineistoihin. Näin ollen järjestelmään ei ole tallennettu tässä vaiheessa vesistöihin liittyvää aineistoa eikä geologisesti arvoitettuja alueita. Luontotietojärjestelmään ei tulla tallentamaan metsänomistajien tietosuojan vuoksi esimerkiksi metsälakikohteita eikä mitään muita metsäomaisuuteen liittyviä tietoja.

Joulukuun lopussa 2005 Lohjan kaupungin omien aineistojen tallennustyö oli vielä kesken. Muiden kuntien tiedot oli pääosin tallennettu. Vuodelle 2006 jäi jäljellä olevien tietojen tallennustyö, järjestelmän ulkoasuun ja käytettävyyteen liittyvät muutokset sekä eri käyttäjäryhmien ja heidän käyttöoikeuksiensa määrittely. Suuri työvaihe – asiakirjojen skannaus ja tietojen linkitys selaimelle – on vielä tehtävä vuonna 2006.

Syyskuussa järjestettiin paikkatietojärjestelmän esittely- ja kommentointitilaisuus. Tilaisuus oli tarkoitettu kuntien ympäristöasioista ja maankäytöstä vastaaville sekä metsänhoitoyhdistyksen henkilöstölle. Tilaisuudessa virisi vilkas keskustelu eri käyttäjäryhmille näytettävistä tiedoista. Myös paikkatiedon luotettavuudesta ja informatiivisuudesta keskusteltiin.

5 Koulutukset ja retkeilyt

Metsänomistajien koulutusretkeily järjestettiin 5.7.2005 puolen päivän maastoretkeilynä. Retkeilyn luontoasiantuntijana oli Lohjan kaupungin ympäristönsuojelupäällikkö, biologi Risto Murto. Retkeillä käytiin neljällä erityyppisellä luontokohteella ja tutustuttiin Pohjolan elämystilaan. Kaikki kohteet olivat MetsäVasun myötä rahoitettavia yksityismetsien luontokohteita. Koulutukseen osallistui vain viisi metsänomistajaa.

Metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilöille ja kuntien metsäasioista vastaaville järjestettiin iltapäivän pituinen koulutusretkeily syyskuun 28. päivä. Maasto-osuus liittyi samana aamupäivänä pidettyyn paikkatietojärjestelmän esittelytilaisuuteen. Lohjan Jantoniemessä tutustuttiin erityissuojeltavan lajin hoitoon liittyvään hakkuusuunnitelmaan, luonnonarvokaupan kohteeseen sekä metsälain erityisen arvokkaaseen elinympäristöön. Maastossa oli mukana neljän kunnan metsä- ja ympäristövastaavat.

Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaan metsurit osallistuivat käytännönläheiseen luonnonhoidon koulutuspäivään 9.9.2005. Lehtojen ja muiden rehevien elinympäristöjen hoitoon sekä talousmetsien luonnonhoitoon perehdyttiin aamupäivän luennolla ja iltapäivän maastoharjoituksessa. Käytännön työntekijöiden koulutuksen katsottiin olevan olennainen osa luonnonhoidon tason nostamista.

Metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilöt saivat tietopaketin luonnonarvokaupan kohteiden hinnoittelusta MetsäVasu –hankkeessa. Kesäkuun 3. päivä järjestetyn koulutuksen tarkoitus oli perehdyttää

metsätoimihenkilöt neuvontaa varten. Koulutuksessa esiteltiin kevään aikana valmistuneet ohjeet luonnonarvokaupan hintapyynnön tekemiseen. Mallia testattiin maastokohteilla.

6 Luonnonarvokaupan hinnoittelumalli

MetsäVasu –hankkeessa luonnonarvokaupan aloitusta hidasti se, etteivät metsänomistajat osanneet määrittellä hintapyyntöä luonnonarvokauppaan. Kevättalven 2005 aikana metsänomistajista koottu työryhmä laati pisteytysjärjestelmän, jonka avulla hintapyyntöä voitiin hahmotella.

Luonnonarvokaupan hintapyynnön tekemiseen tarkoitettua mallia muutettiin hieman kesän maastokäyntien yhteydessä. Samalla huomattiin, että pisteytyslomakkeeseen on liitettävä yksityiskohtaisempi maastolomake. Sen avulla eri henkilöiden subjektiivinen tulkinnanvara kapeni, mutta toisaalta se ohjasi pisteytysjärjestelmää käyttävän henkilön kiinnittämään huomiota olennaisiin asioihin.

Metsänomistajien ja heitä avustavien ammattilaisten käyttöön laadittua hintapyynnön laadintamallia voi tiedustella Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaasta. Mallista tullaan julkaisemaan tiivistelmä Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaan internet-sivuilla (www.mhy.fi/lansiuusimaa/metsavasuu) alkuvuoden 2006 aikana.

7 Luontokohteet ja sopimukset

7.1 Sopimukset luontoarvojen turvaamisesta

MetsäVasu –hankkeessa tehtiin kahdeksan luonnonarvokaupan sopimusta ja kaksi metsätalouden ympäristötukisopimusta (Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996), 19 ja 19 a §). Lisäksi neuvoteltiin neljän Luonnonsuojelulain (1096/1996) 24 §:n mukaisen yksityisen luonnonsuojelun alueen perustamisesta. Kolmen yksityisen luonnonsuojelun alueen perustamisesta tehtiin jo hakemukset vuonna 2005, mutta neuvottelut korvauksista siirtyivät vuoden 2006 puolelle.

Kahdeksaa luonnonarvokaupan kohdetta rahoitettiin 34 814 eurolla. Sopimusten piiriin sisältyi 17,1 hehtaaria metsää. Kaikki luonnonarvokaupan sopimukset tehtiin kymmeneksi vuodeksi. Luonnonarvokaupan vuosikohtaisten hehtaarihintojen keskiarvo oli noin 204 euroa.

Luonnonarvokaupan kohteista kolme oli Lohjalla ja kaksi Karjalohjalla. Vihtiin, Karkkilaan ja Nummi-Pusulaaan tehtiin kuhunkin yksi sopimus. Pinta-alaltaan luonnonarvokaupan kohteet olivat 0,5 ja 7,4 hehtaarin välillä (Taulukko 1). Sopimuksia tehtiin neljään lehtoon ja neljään runsaslaho-puustoiseen kangasmetsään. Joissakin kohteissa oli monien arvokkaiden luontotyyppien piirteitä.

Metsätalouden ympäristötukisopimuksia tehtiin kaksi kappaletta. Niiden yhteenlaskettu pinta-ala oli 3,3 hehtaaria. Toinen sopimusalueista oli Lohjalla ja toinen Vihdissä (Taulukko 1). Ympäristötuki-alueilla oli muun muassa luonnontilaisen kaltaisia korpilaikkuja ja avosoita, vähäpuustoisia kallionlakimetsiä ja lehtolaikku.

Taulukko 1. Sopimuskohteiden sijainti ja pinta-alat hankealueen kunnissa.

Kunta	Luonnonarvo- kauppa	Metsätalouden ympäristötuki	Hehtaaria
Lohja	3	1	5,9
Nummi-Pusula	1		2,0
Vihti	1	1	8,1
Karjalohja-Sammatti	2		2,5
Karkkila	1		1,9
YHTEENSÄ	8	2	20,4

Kahdessa luonnonarvokaupan sopimuksessa metsänomistaja sitoutui tekemään luontoarvoja lisääviä hoitotöitä. Luonnonarvokaupan palkkioon lisättiin korvaus hoitotöiden arvioiduista kustannuksista. Sovitut työt olivat muun muassa nuorten haaparyhmien harvennusta puita kaulaamalla, nuoren metsän harvennusta jalopuita suosien ja jalopuiden taimien ympäristön raivausta.

7.2 Sopimuskohteiden valinta

Vuonna 2005 MetsäVasu –hankkeessa valittiin 15 kohdetta rahoitettaviksi MetsäVasulle osoitetuin METSO-varoin. Valinta tehtiin 34 tarjotusta kohteesta. MetsäVasu-varoin rahoitettavien kohteiden lisäksi kuusi tarjotuista kohteista oli metsälakikohteita. Niistä kolmeen laadittiin ympäristötukihakemus, jotka tullaan rahoittamaan normaalin vuotuisen budjettirahoituksen turvin.

Yhdeksän tarjotuista kohteista ei täyttänyt METSON luonnonsuojelubiologisia valintaperusteita, tai ne olivat liian laajoja rahoitettaviksi MetsäVasun -hankkeen varoin. Joissakin näistä kohteista oli arvokkaan luontotyyppin piirteitä tai esimerkiksi liito-oravan pesäpuita. Monet olivat maisemallisesti näkyvällä paikalla.

Sopimuskohteiden valinnassa kiinnitettiin huomiota niiden alueelliseen edustavuuteen. Tavoite oli saada kohteita laajalti eri kokeilualueiden kunnista. Toistaiseksi Nummi-Pusulan pohjoisosasta ei ole löytynyt luonnonsuojelubiologisten kriteerien mukaisia kohteita, jotka täydentäisivät olemassa olevia suojelualueita.

7.2.1 Yksityiset luonnonsuojelualueet

Pysyviksi luonnonsuojelualueiksi valittiin ne kohteet, jotka metsänomistaja oli nimenomaisesti hankkunut pysyvään suojeluun ja joiden yhtenäinen pinta-ala oli yli kolme hehtaaria. Kaikki suojelualueet täyttävät luonnonsuojelubiologiset kriteerit. Ne sijaitsevat yhtä lukuun ottamatta lähellä nykyisiä suojelualueita ja täydentävät suojelualueiden verkostoa.

Uusien suojelualueiden perustamisesta neuvoteltiin Uudenmaan ympäristökeskuksen viranomaisien kanssa, ja kaikkien suojelu katsottiin järkeväksi, jos sopimusehdoista ja korvauksista päästään yhteisymmärrykseen. Kolme sopimusta voidaan tehdä jo helmikuussa 2006.

7.2.2 Luonnonarvokauppa

Lohjan seudun MetsäVasu –hankkeessa on tarjolla useampia luontokohteita, kuin hankevaroin voidaan rahoittaa. Hankeryhmä painotti ensimmäisten luonnonarvokaupan kohteiden valinnassa alueiden luontoarvoja ja sijaintia. Kaikki kahdeksan sopimukseen päätynyttä luonnonarvokaupan kohdetta täyttivät melko hyvin luonnonsuojelubiologiset valintaperusteet.

Luonnonarvokaupan kohteiden sijaintia tarkasteltaessa otettiin huomioon MetsäVasun muut hankkeet ja aiemmin perustetut luonnonsuojelualueet sekä pienialaiset luontokohteet, kuten metsälakikohteet. Lehdoista kaksi sijaitse Lohjan seudun lehtokeskuksessa ja yksi Karkkilan rehevien punonvarsilehtojen läheisyydessä. Ne ovat alle yhden kilometrin etäisyydellä lähimmistä suojelluista lehdoista. Runsaslahopuustoisten metsien läheisyydessä oli muita lahopuustoisia suojelualueita.

7.2.3 Metsätalouden ympäristötuki

MetsäVasu –varoin rahoitetut ympäristötukikohteet ovat esimerkkejä sosiaalisesti kestävästä metsien monimuotoisuuden turvaamisesta. Toinen MetsäVasu –varoin rahoitettu ympäristötukikohte sijaitsee lähellä taajamaa ja ulkoilualueita.

Toisen sopimuksen kohteita käytetään elämysmatkailuyrittäjänä toimivan metsänomistajan yritystoiminnassa. Tulevaisuudessa arvokkaille pienkohteille voidaan suunnitella esimerkiksi luontoarvoista kertovia ja yritystoimintaa tukevia opaskylttejä. Ympäristötukisopimukseen kuului seitsemän pienialaista metsälakikohdetta ja niiden laajennuksia. Nämä kohteet sijaitsevat alle kilometrin säteellä toisistaan. Lähellä ovat myös saman metsänomistajan luonnonarvokaupan kohde sekä luonnonsuojelulain tarkoittama pähkinäpensaslehto.

7.3 Luonnonarvokaupan elinympäristöt

Luonnonarvokaupan kohteet olivat suurimmaksi osaksi luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttäviä runsaslahopuustoisia kangasmetsiä. Niitä oli noin 7,8 hehtaaria. Jotta luonnonarvokaupan alueet muotoutuivat maastorajaukseltaan järkeviksi kokonaisuuksiksi, kolmella kohteella sopimukseen rajattiin myös 2,2 hehtaaria vanhaa kalliometsää. Lehtolaikkuja oli neljällä luonnonarvokaupan sopimuskohteella ja niiden yhteispinta-ala oli noin 3,6 hehtaaria. Sopimukseen rajattiin myös yhden hehtaarin laajuiset palaneen kalliometsän alue ja korpi. Yhdellä kohteella haluttiin säilyttää luontoarvoja myös nuoressa, louhikkoisessa rinesekametsässä.

Taulukkoon 2 on kirjattu luonnonarvokaupan sopimuskohteilla olevat elinympäristötyypit. Sopimuksia tehtiin kahdeksan. Useilla kohteilla oli piirteitä kahdesta tai jopa kolmesta arvokkaasta elinympäristötyypistä.

Taulukko 2. Luonnonarvokaupan kohteiden elinympäristötyypit.

Elinympäristö	Kappaletta	Hehtaaria
Lehto	4	3,6
Runsaslehtopuustoinen kangasmetsä	5	7,8
Palanut metsä	1	1
Korpi	1	1
Vanha- ja vähäpuustoinen kalliometsä	3	2,2
Muu, (nuori sekametsä)	1	1,5
Yhteensä	15	17,1

7.4 Aloitteet luontokohteiden tarjouksessa

MetsäVasu –hankkeessa tuli vuosien 2004-2005 aikana esille 34 sellaista luontokohdetta, joita metsänomistaja tarjosi suojeluun. Metsänomistaja teki suojelualoitteen 20 kohteesta. Metsänhoitoyhdistyksen metsäsuunnittelija tai toimihenkilö esitteli METSON mahdollisuuksia 12 kohteella. Lohjan kaupungin ympäristönsuojelutoimisto teki aloitteen yhdessä kohteessa, ja Metsäkeskus Häme-Uusimaan neuvontakäynnillä löytyi yksi kohde.

Vuonna 2006 MetsäVasu –hankkeessa tullaan yleisen tiedotuksen lisäksi ottamaan yhteyttä suoraan sellaisiin metsänomistajiin, joilla voisi olla arvokkaita luontokohteita. Kohdennetun neuvonnan avulla pyritään aktivoimaan metsänomistajia, jotka eivät tiedä luontokohteistaan, tai joita ei tavoiteta yleisellä tiedotuksella.

7.5 Hankkeesta jättäytyneet metsänomistajat

Ensimmäisen ja toisen hankevuoden aikana seitsemän sellaista metsänomistajaa otti yhteyttä MetsäVasu –hankkeeseen, jotka jättivät käyttämättä METSON monimuotoisuuden turvaamisen mahdollisuuden tai muuten jättäytyivät hankkeesta. Syitä vetäytymiseen olivat:

- Tilan lohkominen tulee pian ajankohtaiseksi, eivätkä osakkaat halunneet suojelusitoumuksia osalle tilasta. Luonnonarvokauppa olisi ollut mahdollinen.
- Metsänomistaja halusi vain neuvoja luonnonhoitoon, ei halunnut tehdä sopimuksia.
- Metsänomistaja ei halunnut suojella mitään, muttei halunnut tehdä hakkuitakaan. Alueella oli pieni metsälakikohde. Ympäristötuki olisi ollut mahdollinen.
- Suojeluinnostus liittyy valmisteilla olevaan yleiskaavaan. Kaavan valmistuttua ei enää ollut aiheellista ryhtyä suojeluun.
- Metsänomistaja perui aikeensa ”lisäpakkosuojelun” pelossa. Luonnonarvokauppa olisi ollut mahdollinen.
- Perikunta haluaa jakaa tai myydä tilan ennen sitoumuksia ja sopimuksia. Todennäköinen uusi omistaja on kiinnostunut ympäristötukisopimuksesta ja luonnonarvokaupasta.
- Yhteisomistuksessa olevan tilan osakkaat eivät päässeet yhteisymmärrykseen sopimustavasta. Mahdollisuuksia olisivat olleet yksityinen suojelualue ja metsätalouden ympäristötuki.

8 Muutokset hankesuunnitelmaan

Lohjan seudun MetsäVasu –hankkeessa saavutettiin useimmat hankesuunnitelmaan kirjatut tavoitteet. Koulutustilaisuuksia järjestettiin suunnitelmien mukaan, joskaan metsänomistajien retkeilyn osallistujamäärä ei täyttänyt osallistujatavoitetta. Hankkeesta tiedotettiin suunniteltua vähemmän. Viimeisen vuoden aikana pyritään korjaamaan tiedotuksen puutteet.

Vuoden 2005 päätavoitteet oli ottaa luontotiedon paikkatietojärjestelmä käyttöön ja aloittaa metsänomistajien kohdennettu neuvonta. Niille metsänomistajille, joilla tiedetään olevan arvokkaita luontokohteita, oli tarkoitus tarjota luontokohteisiin liittyvää neuvontaa. Tietoja aikaisemmin kartoitetuista luontokohteista oli määrä saada Lohjan kaupungin kokoaman luontotiedon paikkatietojärjestelmästä. Kun paikkatietojärjestelmän valmistuminen siirtyi vuoteen 2006, kohdennettua neuvontaa varten ei ollut työkalua. Neuvontakokeilu siirretään vuoteen 2006. Kokeilussa toivotaan tavoitettavan niitäkin metsänomistajia, joita ei tavoiteta tavanomaisen neuvonnan avulla.